Poštarina plaćena u gotovom

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

TARTALOM:

Dr. SCHWARCZER GYULA: Vessünk számot önmagunkkal

SZEBENI TAMÁS: A kereskedőifjak gazdasági és kultúrális helyzete

KORSÓS TIBOR: Temető (Történet-dogmatikai-jogi tanulmány)

HERMEC LALA: Liszt Ferenc

ESZMECSERE:

TÓTH BAGI ISTVÁN: Hozzászólás Csepella József „Lokális kultúrpolitika" című írásához

MARCZELL M.: A középosztály

FIGYELŐ:

L. E.: Irodalmi élet

BOGÁRDI JÓZSEF: Magyar szavak életéből

FOLYÓIRAT-SZEMLE

SZEMELVÉNYEK

ÜZENETEK

SZUBOTICA ▪ II ÉVFOLYAM ▪ 1935 NOVEMBER ▪ 11 SZÁM

A „HID“ **a jugoszláviai új magyar nemzedék társadalmi, irodalmi és kritikai szemléje**

Megjelenik havonként egyszer

Szerkeszti a szerkesztőbizottság, melynek tagjai:

Lévay Endre — Szuboticáról
Tóth Bagi István — Novi Szádról
Dr. Schwarczer Gyula — Szentáról
Bogárdi József — Petrovgrád-Becskerekről
Pál Sándor — Szomborból
Kovács Sz. Zoltán — Beográdból
Hegedüs László — Zágrebből

A „HID“ **vojvodinai terjesztő-munkatársai:**

Jancsuskó Gábor, Novi-Szád, Safarikova ulica 7
Lévay Zsuska, Petrovgrad-Bečkerek, Stratimirovića 30
Kókay Károly, Bajmok
Halász Lajos, Sztári-Becsej
Muhi János, Mol
Bencz Mihály, Bácsko-Gradište

Külföldön:

Magyarországi terjesztő: **Bálint György, Budapest V,** Nagy Sándor utca 6. Telefon: 11—2—33.

„Uj Élet“ nyomda r. t., Baja

Romániai terjesztő: **Békássy Zoltán, Cluj** (Ref. theologia)

Uj nemzedékünk szellemét, törekvéseinek irányát érintő levelek, könyvek, folyóiratok, cserepéldányok, ismertetésre vagy leközlésre szánt munkák szerkesztőségünk cimére (Szubotica, Sienkievićeva ulica 23) küldendők. — A mutatványszám elfogadása előfizetésre kötelez. Ingyen lappéldányt nem küldünk senkinek.

Előfizetési árak:

Jugoszláviában:

Egy évre . . 30 dinár
Fél évre . . 16 „
Negyed évre . 9 „

Magyarországon:

Egy évre . . 4 pengő
Fél évre . . 2 „
Negyed évre . 1 „

Romániában:

Egy évre . . 100 lei
Fél évre . . . 50 „
Negyed évre . 25 „

A „Híd“ csekkszámlája: 58.297

Egyes szám ára

3

dinár

VESSÜNK SZÁMOT ÖNMAGUNKKAL

„Ha olyan sokat csatáztam hasztalan,
Csatázom újra és boldog leszek."

Madách.

Épen ezért igen népszerű az a kényelmesen-fásult felfogás. Különlegesen megnehezített helyzetünkben, nagy elmaradottságunk mellett, évszázadok mulasztásai következtében tehetetlenségre vagyunk kárhoztatva. Gondolkozni, vagy küzdeni még kevésbé érdemes. A vérmesek ezzel szemben csak romániai és csehszlovákiai fajtestvéreink helyzetét nézik. Az eredmény bizony itt is sok elnagyolt kezdeményezés és részvétlenségbe fullad próbálkozás lesz. Pedig ép ezek a kísérletezések igazolják, hogy sem okunk, még kevésbé jogcímünk nincs a tespedésre. Öntudatunk megért a cselekvésre, de nem elhamarkodott lelkesedésre, hanem józan és megalapozott céltudatosságra van szükségünk. A körülményekkel számot kell vetni, ez azonban sem várakozásba nem merevíthet, sem meggondolatlanságba nem ragadhat bennünket.

A nyár folyamán sok szó esett a jugoszláviai magyar főiskolások együttműködésének megteremtése körül. Sajnos azonban, hogy ezt a találkozót és együttes célkitűzést nem sikerült megvalósítani s valószínű, hogy erre a jövő nyár előtt nem igen kerülhet sor. Addig is fontos teendők várnak ránk. Célkitűzéseink irányvonalát meg kell állapítani, céljaink és lehetőségeink fölülvizsgálásával. Felül kell vizsgálni önmagunkat! Kisebbségi életünk minden megnyilatkozásában úgy fogyatékosságainkkal, mint erőinkkel szembe kell nézni. Végre egyszer nyílt szemel és józan megfontolással meg kell állapítanunk: Mit kell tennünk? Mit tehetünk? Hogy tegyünk?

Nemzetiségi, kulturális, gazdasági és szociális helyzetünk lehetőségeit és szükségleteit összhangba kell hoznunk és tenni kell, amit csak lehet, mert a tétlenség és a kapkodás is nemzetiségi, szellemi és gazdasági életünk teljes felbomlását jelenti.

Nem áll módomban, hogy minden hibát meglássak, még kevésbé könnyű a helyes út megtalálása. Kisebbségi létünk vagy nemlétünk alapját képező e pár kérdés fölvetése, úgy hiszem még ha másra nem is lesz alkalmas s egy határozott célkitűzést nem is tartalmaz, alkalmas lesz arra, hogy mások is hasonlóképpen számotvessenek önmagunkkal.

Ifjúságunk: Hogy a jelen adottságait fölmérhessük s a jövő útjait fölvázoljuk, először is azt kell ismernünk, amire támaszkodva és amiért szállunk síkra; ifjúságunkat. E gyűjtőnév alá sorozom a jugoszláviai magyarság kb. 17—30 évig terjedő kor-

osztályait. Bármennyire fáj is — szembenézve — három csoportot kell látnom; ezek a közömbösek, együttérzők és öntudatosak. Részben a sport túlzott és józan mértéken felüli — gyakran csupán elméleti gyakorlása, részben pedig az egész felületes időtöltések töltik be életüket és kisebbségi problémáink mellett érzéktelen nemtörődömséggel haladnak el. Talán ifjúságunk legnagyobb tömegét a helyes ítéletnek, az együttérzők teszik ki. Meg van bennük a szükséges érdeklődés és átérzés is kisebbségünk minden kérdésével szemben, csupán a tetterő, a kitartó lelkesedés és küzdőképesség hiányzik. A fölkészültség is igen hiányos s ezt egész ifjúságunkra rámondhatjuk. Minden kezdeményezés mellé őszinte lelkesedéssel odaállnak s jóakaratuk és igaz érzésük minden kétségen felül áll, de részben a létért való küzdelem s annak sokszor lehangoló nehézségei és csalódásai nem tudják őket állandó lendületben tartani. Legfájóbb és legjobban hiányzik az öntudatos és képzett fiatal magyarok megszervezett összmunkája. Ifjúságunk fölkészültségére oly károsan ható könyv és kultúrintézmények hiányát, csak hatványozott gondolatkicseréléssel és közös munkával tudjuk jól-rosszul pótolni. Mindezek felett, az egyetemi ifjúság meglehetős elszigetelődésben él hogy a magyar fiatalság iparos-kereskedő vagy földműves rétegeivel szorosabb érintkezésbe kerüljenek. Itt azonban kétségtelen, hogy a főiskolás ifjúság feladata az összeköttetés kiépítése és a teljes érdekközösség tudatának általánossá tétele. E lépést nekünk kell megtenni, annál is inkább, mert majdnem minden városban, egyes „művelt fiatal" lekicsinylő lenézése tartózkodó álláspontot, ha nem ellenségest foglaltatott el a nem egyetemista fiatalsággal. Sokszor volt azonban alkalmam oly iparos vagy kereskedő fiatalokkal találkozni, akik úgy érdeklődésben, mint törekvésben, mint szellemi színvonaluk tekintetében az egyetemi ifjúság átlagán jóval felülemelkednek.

Lehetőségek: Lehet, hogy mindenki önmagában minél jobban felkészüljön, mert a képzett egyén előfeltétele a közösség eredményes munkájának. Lehet, hogy az értelmiségi magyar fiatalság elsősorban, de az iparos, kereskedő és földműves fiatalság is bizalommal és szeretettel közeledjen egymáshoz s ha egyesület formájában ez még nem lehetséges, egyénenként, csoportonként és városonként ez a közeledés megvalósítható.

Szervezettség és szervezkedés: Nem vagyunk szervezettek és egyelőre nincs módunkban, hogy szervezkedhessünk. Kisebbségünknek, mint minden kisebbségnek létkérdése a szervezettség. Minél öntudatosabb egy kisebbség, annál nagyobb szervezettséget biztosít a puszta öntudat. A szervezettség és szervezkedés megvalósítható egyesületi alapon, de megvalósítható egyéni úton, öntudati alapon is. Magyarságunkat, melyetföltétlen törvényszerűség jellemez, önmagunkban és közvetlen érintkezésben kell tudatossá tenni. Egyéni munkánkat ez a kitartó öntudat és törekvés hassa át. Más részről a meglevő, sajnos csak kisszámú, főiskolás

egyesületeink, de gazdakörök, iparosegyletek stb. keretén belül vannak kisebb közösségek máris, ahol a kultúrmunka csak az öntudat és a kitartás kérdése. A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek nyári táborai is fölkarolásra várnak és könnyen megvalósíthatók.

E szervezetlen szervezettségnek jó irányítója lehetett volna a tervezett főiskolás gyűlés által kijelölt vezetőség, de egyenlőre még más lehetőség is áll előttünk, melynek fölbecsülése helyzetünk lehetőségeinek megvizsgálásánál igen jelentős s ez a

Sajtó: Van-e a magyar ifjúságnak sajtója? Beszélhetünk-e az egyetemes jugoszláviai magyar sajtón felül még ifjúsági sajtóról? Van a „HÍD" és van sajtónk. Hogy azonban e sajtó mennyiben felel meg céljának és mennyiben szorul újításokra az más lapra tartozik.

Tény az, hogy a „HÍD" az utóbbi időben több oldalról bírálat tárgyává tétetett. Nehéz dolog ifjúsági lapot szerkeszteni, ha nincs megfelelő írógárda, nincs biztos anyagi helyzetet biztosító és közvetlen kapcsolatot kiépítő egyesület a háta mögött. Ha olvasóközönséget is elő kell teremteni, de mindjárt nehéz és keserves kötelességeire fölkészíteni, mikor mindenki elvárja, hogy az ő ízlésének és elgondolásainak maradéktalan megtestesítése legyen a lap és az előfizetők nagy része szórakozni — nem tanulni akar.

Egyeseknek nem tetszik, mert túlságos jobboldali, mások a szabad szellemi porondot ingadozásnak fogják föl. Sokan úgy vélik több szórakozást nyújtson, mások pedig ezért kárhoztatják.

A „HÍD"-sajtónk, a jug. magyar fiatalság lelkét kell, hogy tükrözze; szervezetlen szervezettségünket kell, hogy irányítsa. A sok szétszórt akarást a Híd gyüjtse össze, irányítsa egymáshoz. Eszméket adjon. Egyének és munkaközösségeknek útbaigazítást, hogy milyen irányban dolgozzanak. A városokban munkaközösségeket szervezzen s a birtokunkba levő kevés könyvet mozgókönyvtár rendszerrel juttassa el mindenhova, ahol annak szükségét érzik. Hasznos lenne, ha úgy kisebbségi fiataljaink, mint testvérkisebbségeink fiataljai közt levelezési mozgalmat indítana. A külföldi tanulmányutak megvalósítása sem ábránd, csak gondos előkészítést igényel. Akár egyes számait különleges kérdések tárgyalására fordítsa, akár pedig olcsó és megvalósítható külön kiadványok útján népszerűsítse eszméinket (sokszorosítás). Ne legyen a Híd célja az, hogy természettudományra és általános műveltségre oktasson; kisebbségi lapra van szükség, mely a jugoszláviai magyar fiatalság minden útkeresését, vergődését és szívdobbanását tartalmazza. Mindez megvalósítható. De ez nem csak a Hídon múlik. A Híd önmagában havonként 32 üres lap, mely várja, hogy amit várnak tőle azt kiforrja a magyar fiatalság dübörgő élniakarása. Mindez elsősorban mindannyiunkon fordul meg!

Iskolák, nevelés: Főiskolai egyesületeinkben is akárhányan vannak, akik nem csak hogy a magyar irodalmat, történelmet nem ismerik, de a helyesírással és a magyaros beszéddel

is hadilábon állnak. Itt első sorban is az egyesületeknek kell munkához látni. Nem áll módomban minden kérdést részleteire szedni. A család és egyesek céltudatossága és lelkiismeretsége itt is sokat tehet. Mi akadálya volna például, ha csak a nyári szünet tartama alatt minden magyar gimnáziumot végzett, vagy ezekben jártas fiatal egy-két szerbiskolás magyar gyerekkel heti két órát foglalkozzon. A „Híd"-nak valamint a magyar ifjúsági sajtónak a feladata lenne megfelelő kiadványokkal ezt a nevelőmunkát segíteni.

Elhelyezkedés, szövetkezetek: Ha sorrendben nem első, fontosságra e kérdés kisebbségi létünk legéletbevágóbb kérdése. Kedvező gazdasági helyzet előfeltétele egy kisebbség életerős szellemi megmozdulásainak is. A kisebbségi helyzet és kisebbségi kultúra áldozatokat kíván. Nem csupán lelkesedésből, anyagi áldozatainkból létesülnek iskolák, kultúrházak, könyvtárak, — fejlődik a sajtó, irodalom — lehetséges a színjátszás. Ha gazdasági helyzetünket vizsgáljuk nem kevésbé sívár kép tárul elénk s a mulasztások és tennivalók serege kiált felénk. Fejvesztettség, elszegényedés, túltermelés egyes foglalkozási ágakban és bántó hiányok a másikban, mindez még egy világválság súlyával és korlátozásaival súlyosbítva.

A közpályák az egyes szabad pályákat pedig orvosi, ügyvédi stb. elárasztotta az odatódulók tömege. Különösen áll ez a városokra, ahol a magyarság termelő rétege nem tudja eltartani a nagyszámú értelmiséget. A falvakban pedig kevés, vagy egyáltalában nincs magyar értelmiség. A gazdasági válság következtében az ipari és kereskedelmi pályákon való elhelyezkedés, nemcsak hogy a középiskolákat végzettek számára nem nyújtana megélhetést, hanem még így is nagy a munkanélküliség s gazdasági fogyasztórétegeink felvevőképességének nagy csökkenése tengődésre kényszeríti azokat, akik már e pályákon elhelyezkedtek.

Mi itt a teendő? A lehetőségeket tartva ismét szem előtt, ha másképp nem a sajtó útján oda kell hatni, hogy kisebbségünk gazdasági statisztikáját elkészítsük. Az egyes vidékek szükségleteit össze kell vetni a fölöslegekkel s a kicserélődést hivatalos vagy félhivatolos közvetítéssel elősegíteni. Egymásrautalságunk ténye ha öntudatossá lesz, gazdasági önellátásunkat fogja lehetővé tenni ez pedig értékeink legszorosabb megtartását és kihasználását jelenti.

Nincsennek szövetkezeteink. Gazdasági összefogásunknak ez lenne az alapja. A szövetkezetek, hitel, értékesítő, fogyasztási, betegsegélyezési stb. részben nagyszámú magyar fiatal elhelyezkedését biztosítanók, ami kultúrális életünkben is éreztetné hatását; másrészről a jövedelmezőbb gazdálkodást és ezzel a kisebbségi életben annyira szükséges magasabb életszínvonalát is biztosítaná.

Mindez és minden lépés úgy ezen, mint más téren alapos megfontolást igényel és alapos tanulmányozást tesz szükségessé, mert minden sikertelen kísérlet a kezdeményezés lehetőségét hosszú időre visszaveti.

A falu:-t nem ismerjük. De hogy a széles rétegek öntudatát megerősítsük, a falut meg kell ismerni s lakósait közelebb kell hozni a városi magyarsághoz. Mint 100%-ig mezőgazdasággal foglalkozó, vagy a mezőgazdaságból közvetve élő magyar kisebbségnek, a parasztkérdés létkérdése. Akár a főiskolás egyesületek keretén belül, akár pedig a Híd megindíthatja a falu-munkát. Vidékenként és falunként föl kell vázolni a magyarság szociografiáját. Tisztába kell jönnünk a falu szellemi és anyagi szükségleteivel, iskola, könyvtár, egészségügyi és népesedési viszonyaival. Mindezt és mindent nem csak a saját szemszögünk és elgondolásunk szerint nézni, hanem a falu szemével is, hogy maradék nélkül föltáruljon előttünk a falu az ő különös lelkiségével és szükségleteivel.

*

Különleges adottságunk a kisebbségi világnézetet parancsolja ránk. A kisebbségi sors vállalása az osztályellentéteket tökéletesen kizárja s minden ilyen irányú tagozódás osztálykülönbség nélkül létünkben támad meg.

Mi szellemi és gazdasági javaink és különlegességeink megőrzői vagyunk. Jelképünk az akácfa. Ide került, itt eresztett gyökeret. Meghonosodott.

Dr. Schwarczer Gyula

A kereskedöifjak gazdasági és kultúrális helyzete

A kereskedelem intellektuális foglalkozás. Azt is mondják róla, hogy tetőfoka az improduktiv gazdasági termelésnek, mert tisztán közvetítő szerepet játszik a fogyasztó és a termelő között. Ősidőktől fogva, a kereskedelem patricius foglalkozásnak számított, mely egyben a polgári arisztokráciát is megteremtette. A kereskedelem volt a mai társadalom kialakulásának indítóoka és mint ilyen a legmesszebbmenő biztosítéka a polgári középosztály jólétének és fejlődésképességének.

De a kereskedelem egyben a legérzékenyebb szeizmográfja gazdasági életünknek, melynek legkisebb ingását is híven érzékelteti.

A világháború utáni gazdasági fellendülésben a kereskedelem a határtalan lehetőségek tere lett. Ez a fellendülés természetesen magával hozta, hogy a legkülönbözőbb társadalmi rétegek rávetették magukat. Gombamódra szaporodtak a legkülönbözőbb kereskedelmi vállalkozások. Magától érthető, hogy a városi proletariátus a középosztály fiaival egyetemben szintén a kereskedelemre vetette magát. Hivatalnokok és iparosok gyermekei a legkülönbözőbb kultúrális kvalifikációval, mind erre a pályára lépett.

Azonban a mindentlehetőségek tere is lassan helyet adott a gazdasági válság lassan ölésének. A máról holnapra teremtett vállalkozások botrányos becsukása volt az előhírnöke a válságnak. Redukciók, elbocsájtások napról-napra bizonytalanabbá tették a fiatalok sorsát, akik erre a pályára léptek, mert csábította őket a könnyű pénzkeresés és önállósitás lehetősége.

A 20—21 éves fiatalok mindinkább vesztik lábuk alól a talajt. A felszabadult gyakornokokat és inasokat ragályszerűen bocsájtják el azon a címen, hogy nem tudnak alkalmazást adni a fiataloknak, mer- elsőbbségben kell részesíteni a családdal bíró alkalmazottakat, akik nem kapnak fizetést aránylag, mint amennyit a fiatalok. Ez nem jelenti azt, hogy az új generáció túlzott fizetési igényeket támasztana, de a családos emberek sem kérnek vagy kapnak többet, mint ami egy egyedülálló ember létminimuma lenne. Vagyis a fizetés a családdal bíró alkalmazottaknál sem haladja meg a maximális 6—800 dinárt. Viszont ez az összeg nem haladja túl a létminimumot.

A dekonjunktura fellépésével szokássá válik az is, hogy a férfialkalmazottakat fiatal gyermekleányokkal váltják fel. A kvalifikációban gyengébb elárúsítólányok olcsóbb munkaerők (fizetésük havi 100—300 dinár) férfikollégájuknál is a munkaadó megtakarítja a szükséges női személyzetek költségeit is.

A gazdasági leromlás magával hozza a morális összeroppanást is. A kriminalisztika görbéje napról-napra emelkedik. Ez természetesen úgy a kereskedelemre, mint az iparra egyaránt vonatkozik. Csempészések, betörések, valamint a kábítószerek árúsítása veszedelmes mérveket ölt. Fiatal egzisztenciák összeroppanása az öngyilkosok rovatában érik századunk szégyenévé. És tömeges professzióváltoztatás. A felszabadult kereskedőgyakornokok és tanoncok valami isteni csodában remélve ipart tanulnak, hogy így álltassák magukat pillanatnyilag. És aki megmaradt, vagy a legfiatalabbak, akik most kerültek a pályára, azok is csak fiatalságuk optimizmusával vergődik át a napokat...

Amint már az előbb említettem, a maximális fizetések 6—800 dinár között váltakoznak. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy ezt a fizetést családos emberek kapják, úgy nem kételkedhetünk abban, hogy egy fiatal, nőtlen kereskedőembernek a fizetése nem haladja meg a 4—500 dinárt. A legtöbb esetben ebből a forrásból kell még az otthoniakat is támogatni, mert rendszerint a családban van egy-két munkanélküli testvér vagy nővér, vagy ami még rosszabb: iskolába járó fiatal. Ez a pénz nem elegendő arra, hogy saját szükségleteit fedezze, nem hogy a számára annyira kivánt, de lukszusszámba menő kultúrális igényeit fejlessze. Színház, mozi, vagy egyéb tömegszórakozásra csak a legszükségesebb megvonása esetén tellik. A középosztály egykori könyvgyüjtő szenvedélye ma már csak vágyálom, mert hisz a méregdrága könyvekre gondolni sem lehet.

A középosztály orientálódatlansága magával hozza az új kereskedőgeneráció teljes sötétségben való tapogatózását. Sem kultúrális, sem gazdasági tekintetben nem tud tájékozódni. Gazdaságilag minden erejével azon van, hogy magának a polgári jólétet biztosítsa, míg kultúrális tekintetben megoszlanak: amíg egyik része a legkonzervatívebb védelmezője a polgári dekadenciának, addig a másik fele a legortodoxibb hirdetője a materiálista tanoknak.

Ellentmondásnak tetszik az a tény, hogy az új kereskedőgeneráció maga a hirdetője olyan tannak, mely a kereskedelem létjogosulatlanságát vallja, improduktiv társadalmi szerepe miatt. De ez a dialektikus ellentmondás magában a társadalmi szerepben, a kereskedőtársadalom szerepében rejlik, annál is inkább, mert a középosztály válságbajutott tájékozatlansága megteremti a legkülönbözőbb ellentmondásokat is.

Már most ha tekintetbe vesszük azt a sajátos helyzetet, amely bennünket érdekel, akkor láthatjuk, hogy kisebbségünkhöz tartozó kereskedőifjak önképzőkőri jelleggel bíró kultúrális egyesületekbe tömörűlnek, ahol úgy kultúrális, mint gazdasági problémákkal foglalkozva, lépést tartanak bizonyos tekintetben a kornak megfelelő szellemmel, addig a kisebbségi fiataljaink a legmesszebbmenő individuális szeparáltságban élnek. Nincs sem kultúrális, sem gazdasági intézményük, ahonnan együttes erővel indulva valami pozitivumot tudnának felmutatni. Természetesen nem számít-

ható a vallási csoportosulás, mely ethikai értékén kívül nem pozitívum.

Önképzőkőri jelleggel bíró egyesületek meghoznák annak a fónák helyzetnek a likvidálását, hogy a jugoszláviai magyar kisebbség kereskedőifjai nem harcolnának saját érdekeik ellen, mint ahogyan azt már számtalan esetben megtették az együttes irányítás hiánya miatt. Nemcsak a gazdasági exploatáció végsőkig fokozása ellen küzdhetnének, hanem jogaikért is, melynek nemismerése és nemkövetelése a félretolást és a mellőzést jelenti gazdasági téren.

A régi kor emlékein tűnődni és azok visszajöttéről ábrándozni, mint ahogyan ezt fiataljaink közül nagyon sokan teszik, dőre szélmalomharc, az helyett, hogy a kor szellemének megfelelően olyan intézményekbe tömörülnének — faji és vallási különbségek kiküszöbölésével — ahol a saját gazdasági és kultúrális boldogulásukhoz keresnék az utat.

Szebeni Tamás

TEMETŐ Írja: KORSÓS TIBOR

(Történet-dogmatikai-jogi tanulmány)

I.

Tanulmányom tárgyát történeti fejlődésbében mutatom be. A multnak ismerete a mai jogszabályokat illetőleg nemcsak történetelméleti, hanem dogmatikai szempontból is fontos. Ugyanis korunk sok jogi jelenségét és így azokat is, amelyek e kérdéssel vannak összefüggésben, csak művelődéstörténeti, rendi, vallási stb. szemszögből ítélve érthetjük és magyarázhatjuk meg. Számtalan régi jogi intézmény van, melyet a modern állam csupán részben alakított át, amellett azonban azok eredeti természete többé-kevésbé megmaradt.

A főcél ellenben, mely e kérdés kidolgozására késztetett, nem annyira a történeti oldalának alapos megvilágítása volt (ez inkább csak bevezetésül és a jelen tételes normáinak megértésére szolgál), hanem legfőkép jogi tárgyalása. És pedig a következő okokból:

1. A Temetőre vonatkozó jogi szabályok és rendelkezések csak elszórtan, különböző egyház-, magán- és büntetőjogi, szertartástani könyvekben, törvénytárakban stb. vannak leközölve, ami tekintve az országunkban fennálló jogrendszerek partikuláris jellegét és az egyházjogi különbségeket, igen megnehezíti az idevágó anyagnak szerves áttekintését. Ezt volna hívatva ez értekezés — amennyire a rendelkezésre álló adatok megengedik — nyújtani.

2. Maga a tárgy, mint jogi fogalom, igen vitás. A különböző magánjogi tankönyvek és felsőfokú bíróságok döntvényei alapján óhajtom e fogalom jogi természetét megalapozni. Ily ismertetése e

kérdésnek sem lexikoni cikkekben, sem egyházjogi tankönyvekben nem található. Ez a feldolgozás hasznos, mert a gyakorlatban ha ilyen eset merül fel, útmutatóul szolgálhat annak eldöntésénél.

3. A temető érdekessége abban áll, hogy tárgya a jog úgyszólván valamennyi ágának (pl. egyház-, magán-, büntető-, közigazgatási, egészségügyi eljárási stb., jognak. Sőt pénzügyi és nemzetközi vonatkozása is van. Mindeme diszciplinák reá vonatkozó elveit, anyag és alakjogi szabályait a területenként mutatkozó eltérések figyelembevételével fejtem ki.

Az anyag csoportosításánál alapul nagyjában a Meyers Konversations Lexikon II. kiadása 3. kötetének „Begräbnisplatz" című cikke szolgált; ennek — mint eszme, illetve gondolatmenet — keretébe illesztettem be a kultúr-, jogtörténeti és jogi kutatásaim s fejtegetéseim eredményeit.

Az előadás folytonossága és zökkenőktől való mentessége végett a felhasznált forrásműveket nem a szövegben, hanem azalatt aprószedésű jegyzetek alakjában közlöm, hogy a szak-kritika munkáját dolgozatom ellenőrzésénél ezáltal is megkönnyítsem.

Mindezeket előrebocsátva, már most áttérhetünk a kérdés tulajdonképeni tárgyalására.

II.

A temető[1] az a hely, ahová egy város vagy község, valamint egy bizonyos felekezet halottait temetik[2]. A legrégibb időkben, amidőn az emberek még *nomád* és *vadász* életet éltek, meghatározott temetkezési helyek nem léteztek, hanem halottjaikat ott temették el, ahol ép tartózkodtak, legszívesebben sziklabarlangokban (üregekben) és országutak mentén, hol ama hely fölé, ahová a földi maradványokat vagy ha a halottakat elégették, a csontokat és a hamvakat helyezték, egyszerű halmot emeltek[3]. Az ily sírokat már akkor is babonás tisztelet óvta[3a]. A kelet sivatagjaiban ugyanis szokásban volt, hogy mindazok, akik a pusztákon keresztül vonultak, azon a helyen, ahol halott volt eltemetve, egy-egy követ raktak a földdombra, úgy hogy e sírhalmok idővel jelentékeny magasságot értek el. Széltében divatos ez ma is a Keleten, sőt a zsidó temetőkben napjainkban is kegyeletes szokás, hogy a látogatók egy-egy kövecskét tesznek a sírra.

---

[1]Sírkert, németül: Begrabnisplatz, Todtenacker, Friedhof, Gottesacker, Kirchhof, görögül: coemeterium, latinul: dormitorium, olaszul: Campo santo stb.

[2]Az egyházak definicióit lásd az illető felekezetek szabályainak ismertetése kapcsán.

[3]A régi népeknél a temetkezésnek főleg két módja terjedt el, az elhunyt testét vagy elföldelték (akár bebalzsamozva, akár anélkül), vagy elégették, (elhamvasztották) és a visszamaradt hamvakat tartályok segítségével takarították el. A temetkezés első módja úgylátszik az egyiptomiaknál, a semita népeknél, a zsidóknál stb., az utóbbi az indógermán néptörzsnél, az indusoknál, perzsáknál, görögöknél, rómaiaknál, germánoknál és szlávoknál dívott általában, habár itt-ott kivételek is előfordultak. — Conversations Lex. 9. kiadás, II. kötet, 163. lap.

[3a]A műveltség könyvtára: A Művészet könyve 77—78 lap.

Később, amikor a vándor életet *állandó lakhelyekkel* cserélték fel, a növekvő műveltség és a halottak iránti tisztelet következtében családi temetkezési helyek keletkeztek (columbaria).

Köztemetők ugyan már a *vad népeknél* is találhatók és a történelemelőtti időkből ismeretesek, általánosabbakká azonban csak akkor lettek, amidőn az emberek városokba és községekbe tömörültek, ahol hiány volt családi temetkezési helyeknek szükséges területekben és rendészeti szempontok ily irányú intézkedéseket megkívántak[4]. Azért találunk az *egyiptomiaknál* és más ókori népeknél sziklába vájt hosszú ú. n. nekropolisokat (halottak városa). Az egyiptomiak és zsidók halottaikat bebalzsamozták és cédrus- vagy más fából vagy kőből készült szarkofágokban barlangokba, sírboltokba stb., temették[5]. Az előkelő egyiptomiak sírja a masztába (arab műszó). Legfontosabb része a sírkamra, amelynek agyag- vagy kőkoporsójában a halott pihent, míg hasonmása, lelke, egyiptomi felfogás szerint, különféle tisztuláson átesve, örök életet él. Nagy gondot kellett tehát fordítani arra, hogy a lélek földi hasonmásával, a testtel baj ne essék, meg kellett óvni a rongálódástól, melléje kellett tenni kedves ételeit, eszközeit. Egy előkamra vezetett a halott lakásához, az utóbbi falai halotti imákkal televésve, áldozati asztalkával, amelyen az elhunytnak szánt ajándékokat helyezték el. Ez a berendezés egyenes folyamánya a hitnek.

A sír külső formája voltaképen rendes kőkötéssel készített kőrakás, amely 4—9 méter magasra emelkedik, keleti oldalán van a bejáró. A masztába tehát a laza kőrakásnak szilárdabb és konstruktiv kiadása. Ennek a formának eredete ugyanis visszanyúlik azokba az időkbe, midőn a nép még nomád életet élve barangolt a pusztákon s halottjait sírgödörbe temetvén, jel gyanánt köveket halmozott egymásra[6].

A *zsidók* főként üregeket, árnyékos barlangokat, kerteket és hegyoldalakat használtak temetőkül, a sírokat a sakálok miatt nagy kövekkel elzárták és májusban (Adar) újra bemeszelték, hogy a passah idején nagy számban átvonulók érintésétől tisztátalanokká ne legyenek. A régi zsidók tudvalevőleg minden emberi hullát tisztátalannak tekintettek; erre magyarázható az eltemetés siettetése és a temetőknek a lakott helyektől lehetőleg távol eső helyen való létesítése[7]. Amint a palesztinai és syriai maradványokból látjuk, e temetkezési helyek lépcsőkkel vannak ellátva, vagy vizszintesen a földben épültek és több 6—7 láb hosszú fülkével bírnak, többnyire egymás alatt, melybe a hullákat betolták. A Bibliában olvassuk, hogy Ábrahám temetésre való örökségül (a német szövegben Erbbegräbnis) megvette Makpelah mezejét a benne lévő barlanggal. Oda (t. i. a barlangba) temették el Ábrahámot és Sárát

---

[4]Meyers Grosses Konv. Lex. 6. kiadás, II. kötet, 562. lap.
[5]Allgem. deutsche Real-Enzyklopädie: 9. kiadás, II. kötet, 163. lap.
[6]Lásd a [3]a számú jegyzetet.
[7]Meyers Konv. Lex. 2. kiadás, XV. kötet, 91. lap.

az ő feleségét, Izsákot feleségével Rebekával, Leát és Jákobot[8]. Ugyancsak a biblia szolgáltat bizonyítékot arra, hogy a zsidóknak hegylejtőkön voltak köztemetőik. A bálványimádás eltörléséről szóló részben a következő áll: „Kivivé (t. i. Jósiás) az Úr házából az Aserát és Jeruzsálemen kívül a Kidron patakja mellé és megégeté azt a Kidron völgyében és porrá zúzta és annak porát a *község temetőhelyére* hinté". Valamivel alább pedig: És körültekintett Jósiás és meglátta a *sírokat*, melyek ott a *hegyen* voltak..."[9] A királyoknak örökös és nagy költséggel épült sírjaik voltak, pl. u Jeruzsálemtől északra élt királyok sírjai külön előudvarral bírtak. A sírokon síremlékeket állítottak fel, korábbi időkben terméskövekből, később nagyszerű mauzóleumok alakjában, mindenféle jelképekkel.

Görögök, rómaiak, gallok, germánok kezdetben ép úgy mint a zsidók, többnyire családi kriptákkal bírtak[10]. *Spártában* a halottakat a városon belül temették el. *Athénben* magántemetkezési helyek voltak, létezett azonban a város közelében egy köztemető is (Dipylon-temető)[11]. Az ókori város nyugati falának főkapuja ugyanis a kettős Dipylon volt, melyen át Eleusis, Thebae és Megara felé vezet az út. A kapun belül udvar volt, hogy oda az esetleg behatoló ellenséget beszorítsák. A kapun kívül az országút két oldalán van a régi atheniek hires temetője. A legújabb időben egész az antik kövezetig ásták ki az utat és szebbnél-szebb síremlékek régi helyzetükben láthatók[12]. A legkorábban úgylátszik a *babiloniaknak* voltak közös temetőik, amennyiben az ottani romokban nagyszámú hamvveder (urna) és csontváz található. Ámbár *Rómában* már a 12 táblás törvény elrendeli, hogy senkit sem szabad a városon kívül eltemetni vagy elégetni, a szokásjog mégis már korán az előkelők tekintetében kivételt tesz az alól; családi temetkezési helyek voltak mezei jószágokon, kertekben, utak szélén, ahol a sírok felírattal ellátott három vagy négyszögalakú épület formájukkal vonták magukra a figyelmet[13]. Közös temető Rómában csak a

[8]Mózes I. 23.: 9., 17—20, 49.: 29—31, 50.: 13.

[9]Kir. II. 23.: 6. és 16, Kron. II. 34.: 4. Itt a Károli Gáspár-féle bibliafordításnak 1921-es átdolgozott szövegét idézem. Az 1910-es kladás a „sírok" helyett „koporsókról", a Dr. Etz-féle német kiadás pedig a „község temetőhelyére" helyett „Gräber"-ről beszél. Mindez azonban következtetéseimet meg nem dönti, mivel a lényeg ugyanaz.

[10]A görögök és a rómaiak a legrégibb időkben halottaikat többnyire elföldelték, később azonban általában a maglyán való elégetést vezették be, a hamvakat urnákba gyüjtötték és ezeket azután különféle eszközök és szerszámok hozzáadásával leginkább ország- és közutak mentén takarítottak el. A halott nyugvóhelyét többé-kevésbé költséges sírkő vagy felíratos emlékszobor jelezte. Ha a halál idegenben vagy a tengeren következett be, akkor az elhunyt hozzátartozói, hogy lelkének nyugalmat biztosítsanak, otthon cenotaphiumot, azaz üres síremléket állítottak. — Tolnai Világ Lex. XVII. kötet 50. oldal. — A Franklin Kézi Lex. I. kötet, 502. old.

[11]Meyers Kleines Konv. Lex. 7. kiadás, I. kötet, 647. oldal.

[12]Dr. Hittrich Ó.: Görög régiségek, 17. oldal.

[13]Az előkelők, dacára az ismételt tilalmaknak, sírboltjaikat részben a városban, részben és kiváltkép mezei jószágukon és kertekben építették fel. Meyers Konv. Lex. 2. kiadás, XV. kötet, 91. oldal.

szegények és rabszolgák számára állott fenn (az Esquilinuson terült el)[14]. A kolumbariumokba a hivatalnokok és a kevésbé gazdag személyek hamvai kerültek[15].

A régi római jog (Institutiók) értelmében a temető, mint az elhunytak szellemének átengedett hely, az isteni dolgok (res divini iuris) egyik osztályát (res religiosa képezi, s mint ilyen, a forgalmon kívüli dolgok közé tartozik[16].

A mai római jog (Pandekták) nem ismeri a régi római jog értelmében vett res divini iuris (és így a res religiosa) fogalmát. A közép- és újkor s a kánonjog teljesen átalakította a római jog tanát[17]. A temetők tekintetében jelenleg fenálló jogelveket azonban nem itt, hanem tanulmányom harmadik (és legfontosabb) részében ismertetem.

Ezzel elérkeztünk az első rész végéhez (a kereszténységig). A második közlemény az egyes egyházaknak a temetőiről szóló szabályait adja, a harmadikban pedig a világi jog szempontjából tárgyalom majd e kérdést. (Folytatása következik.)

---

[14]Meyers Konv. Lex. 3. kiadás, II. kötet, 878 oldal.

[15]Columbarium a. m. galambház, ezenkivül sorban egymás felett álló üregek a földalatti sírboltokban, melyekben a hamvvedreket helyezték el. Columbariumnak nevezték végül magát a sírboltot is. Pallas Nagy Lex. IV. kötet, 471 oldal. — Jakobi: Universal Lex. 140. oldal.

[16]Dr. Vécsey: A Római jog külső története és Institutiói 1886. 215. oldal. — Dr. Mackeldey: A Római jog tankönyve, 14. kiadás, 170. oldal, 156. § (c) N. — Dr. Baron Andrássy: Institucije Rimskog prava, 4. kiadás, 130—31. oldal. — Serafini: Institucije Rimskog prava, 5. kiadás, I. könyv, 99. oldal.

[17]Dr. Eggersdorfer: Predavanja o Pandektama I. kötet. 169. oldal. — Magy. Jogi Lex. III. kötet, 50. oldal.

LISZT FERENC

Ma, amikor az egész világ nagy ünnepségek keretében emlékezik meg hatalmas zeneköltőnk kettős jubileumáról, amikor országunk kisebbséglakta területein, úgy Szuboticán, mint többi városainkban művészi hangversenyek keretében emlékeznek meg Liszt Ferenc nagyságáról, nemzedékünk megemlékezéseként — az alábbiakban közlünk néhány mozaikot, melyek nagy zeneköltőnk életének apró töredékeit muttatják be.

Egyszerű volt az a kis hajlék, melyben először látott napvilágot a gyermek Liszt, a zene, a szerelem, a szeretet eljövendő apostola, akinek a muzsikája elbűvölte a világot.

A lángész keletkezése örök titok, melynek csodálatos törvénye véges emberi ésszel ki nem fürkészhető. Százhusz éve annak, hogy átlépte a horizontot a csillag, melynek sziporkázó fénye szinte elkápráztatta az embereket s megállt Doborján falucska egyik háza felett. A házban kis gyermek született. Az ő csillaga volt talán az az égi tünemény, mely bevilágította az égboltot azon az őszi éjszakán s sugarát küldte az újszülött homlokára?

*
* *

Az üstökös eltünt az égről, az emberek elfelejtették az égi csodát, de egy sugara itt maradt a földön, tovább ragyogott a szöszkefürtű, törékeny gyermek homlokán, az isteni szikra fénye lelkében, melynek erejét mindenki érezte, mikor a pozsonyi hercegi palota zsufolásig megtelt koncerttermében a csodálatos kis gyermek kezei alatt megszólalt a zongora. Szinte extázisba hozta hallgatóit ez a gyermek, kinek mindez oly természetes volt, oly magától értetődő. Játéka nem pózolás, hanem a gyermek lelkének őszinte megnyilatkozása.

„Deus est in nobis" — kiáltotta az egyik zenei tekintély. S valóban nem érdemli meg a lelkesedésnek így feltörő szavait a gyermek, kinek a zordarcú, viharoslelkű Beethoven a barátja, ideálja, első ábrándjainak megtestesítője, kinek álmai nem fordulnak a tündérmesék fényt, gazdagságot, boldogságot ígérő világa felé, hanem azt az országot keresi, mely nem e világból való, mely nem ígér egyebet, mint béketűrést, lemondást, de megadja a lélek tiszta harmóniáját, az emberi élet legfőbb igazságát.

*
* *

Az élet magának követeli az élőt s iparkodik elfeledtetni a megdicsőültek, a csend, a lemondás birodalmát.

Páris lüktető élete magába foglalja a doborjáni házikó lánglelkű szülöttét. A törékeny gyermek iffúvá serdült, aki tudja már értékelni önmagát s előtte az élet minden nagyszerű ígéretével.

A szíve úgy zsong, mint a felhangolt lant, annyi érzés, bizonytalanság, életvágy forr benne. Úgy vágyik valakire, akivel azt megoszthatná. Az első nyílott rózsának, melyet felé lenget a szél, „oly szűzen, mintha mély álomzenére a Végtelen felel" — utána nyúl. De elfelejti: a rózsának tövise van. Még meg sem érinti a virágot s a tövis már sebet ejt rajta.

Caroline de Saint-Criqu Mme d'Artigano lett. Az első csalódás nagy megrázkódtatás, utána másutt keresi a vigasztalást. A forradalom mámora felrázza fájdalomba merült lelkét, új életerővel lantjába csap s Forradalmi Szimfoniája egybevegyül a Notre Dame harangjainak s a lázas tömeg zúgásával.

*
* *

A művész lelke olyan, mint az eol-hárfa, sok húrja van s a szellő érintésére is hangot ád. Liszt lelkének hárfáján a szeretet, a szerelem, a szépért való rajongás akordjai szóltak a legzengőbben, húrjai egyformán mélyen zengtek a húsból-vérből való szerelem, az odaadó baráti szeretet, érintésére. Szerette a lélek erkölcsi tisztaságát mint szépséget s ha szíve belefáradt mindabba, amit az élet neki nyújthatott, lelke minden hívságtól megtisztulva égi régiókba emelkedett, hogy hódolatát vigye az Isten-anya zsámolya elé. De Liszt ekkor még fiatal volt, férfias ereje teljében s az élet magának követelte őt s adott mellé mindig társat, kinek szívén keresztül megismerje az élet gyönyöreit, örömét fájdalmát.

Marie d'Angoult szép keze penditi meg a földi szerelem húrját Liszt szív-hárfáján. Szerelme nem tovatűnő délibáb, elérhetetlen ábránd, ő gyönyörtígérő valóság. „Lehet, hogy nem te vagy a nő, akire szükségem van, de az vagy akit kivánok." E pár szó jellemzi, ki volt Liszt számára Marie d'Angoult. Színpompás virág, melynek illatát mohón szívta be a művész lobogó életvágya. De a hirtelen s oly hévvel felcsapó láng hamar hamvába full. Az elcsitult, kielégült vágy nyomán csak az elteltség, a hideg unalom marad, mert a lelkük nem lett eggyé. Sokkal önálóbb szellem mindkettő, semhogy fel tudna oldódni a másikért való odaadásban. De szerelmük nem marad nyomtalan. Felhőtlen boldogságuk ege alatt eltöltött gyorsan tovatűnő napok emlékét megpecsételte három kis gyermek a művész első költeményei, szívének első lirai hangja.

*
* *

Akit a sors, az élet szeret, nem elégszik meg azzal, hogy szerettesse magát, nem csak kapni akar, hanem adni is. De hogy a szeretet melegét érezhesse, lelkét egészen egynek kell érezni valakiével. S ez a valaki, kinek élete elválaszthatatlan lett örökre a Mesterétől, jobban mint bárkié, — nem nő volt. Egy barát, akinek neve aranybetűkkel íródott fel nemcsak Liszt, de az emberiség kultúrtörténetébe: Wagner Richárd. Úgy fonódik az életük egybe, mint ahogyan a folyondár keres támaszt a tölgyóriás tövében. S az erős tölgy felkarolja a folyondárt, gyámolítja, felsegíti a magasba. Ez Liszt és Wagner élete. „A te ragyogó tekinteted termékenyítő fénnyel árasztotta el lelkemet, kibékített önmagával s gyöngéden símogatta körül", — mondta egyszer Liszt. „Boldog voltam, végtelenül boldog, hogy érzékelhettem létezésedet", — irja Wagner Lisztnek.

S amikor a két szenvedélyes lélek barátsága ellenségeskedéssé vált egy időre s olyan volt ez, mint a nyári vihar, mely után az ég könnycsíkos arca még derültebb lesz.

*
* *

Sok arc, sok szív, rajongó élet kíséri a művészt élete útján, ki sohasem fáradt bele, hogy elfogadja a felé áradó szeretetet, de azért érzi hiányát egy élettársnak, ki mindvégig osztályosa marad sorsának, kiben felleli majd az édesanya szerető gondoskodását is, akit oly rég elhagyott a gyermekművész a doborjáni házban. S a szerető szíveket a sors egybefűzi, bármily távolság is választja el őket, Orosz földnek, a régi bizánci városnak, Kievnek leánya, ki a művész egész életét hűséges kitartással, féltő aggodalommal kíséri: Carolyne de Sayn Wittgenstein. A szerelem, a szeretet és hála fűzi Lisztet barátnőjéhez. Ez a tizenöt esztendő, melyet Carolyne szeretete sugároz be s energiája serkent, az az időszaka a művész életének, ami a természetben az áldásthozó ősz, — munkássága gazdag, mint a gyümölcseinek terhe alatt roskadozó fa. E tizenöt év nagyszerű termése a simfonikus költemények: Tasso

tragikumának, a Mareppe balladának, Prometheus szenvedésének és megdicsőülésének simfoniája, az Esztergomi mise, az Orfeusz, melynek siralmán át Liszt az eszményi iránt való sóvárgó lelke zendül meg, a Les Preludes, a túlvilági megdicsőülés előjátéka, a H-moll szonáta, a Faust szimfonia. Gyenge egy toll arra, hogy mindezek méltatására vállalkozzék.

„Csak el ne szakítsanak egymástól" — írja Liszt az ő Carolynejének. S az átremélt tizenöt esztendőt, melyben szívük dobbanása oly egy volt a muzsika ritmusában, nem szentesíthették meg a törvénnyel házasságukat. A társadalom' fonák rendje, az előítéletek elválasztották a két szerető szívet, melynek a kísérő akkordokat már megkomponálta a művész „Ünnepi hangjaiban. De megörökítették frigyüket a Simfonikus költemények, melyeket Liszt így ajánlott: „Annak, ki életem társa, gondolataim égboltja, élő imádsága és menyországa marad — Jeanne Elisabeth Carolynenak".

*
* *

Kifáradt a vén keselyű, hosszú volt az út s pályája magas ívelésű. Folyton lángoló lelke lassan önmagát emészti fel s nem érez mást, mint vágyat oda, abba az országba, melynek ígérete már gyermekkorában úgy vonzotta, vágyik egy tisztán esengő akkordra, mely feloldja a nagy disszonanciát, amint ő az életet nevezte.

Róma, az örök város harangjainak zúgása elhatol túl a római campagnán a Villa d'Estéig, melynek terraszán ezüsthajú aggastyán a kottapapir fölé hajol. Lelkében visszhangra talál a harangok szava s ez a visszhang már a Requiem akkordjait zengi. Nem fél a haláltól, mert ez szabadulása a szellemnek attól a porhüvelyétől, mely szárnyát szegi, csak mert gyenge lévén, nem képes annak röptét követni. A békés halál csak jutalma lehet egy oly életnek, mint Liszté, ki a szépben az istenséget imádta, az élet alkotásában a szépet.

*
* *

Árván hever a lant, kihullt a kézből, az újjak, melyek érintésére oly varázslatos zene kelt életre, — örökre elpihentek. De a húrok muzsikája él, ma már betölti az egész világot, felmelegíti a lelkeket, kik vágyakozva, szeretettel keresik fel a lánglelkű zeneköltőnk géniuszát.

Hermec Lala

ESZMECSERE

Hozzászólás

Csepella József „Lokális kultúrpolitika" című írásához

Csepella Józsefnek a Híd októberi számában megjelent érdekes cikkében előfordult egy kitétel, amely különösen megragadta a figyelmemet. Ennek a kitételnek az a lényege, hogy a cikkíró a magyar kisebbség testi-lelki megerősödése céljából előbbrevalónak tartja a kultúrális tevékenységet, mint a kisebbség gazdasági helyzetének megjavítását.

Mielőtt ehhez érdemlegessen hozzászólnék, szeretném megjegyezni azt, hogy a kultúrális tevékenység a gazdasági működés mellett mindig, minden körülmények között nagyon fontos volt és a közművelődés fejlesztésért hozott áldozatok a legnagyobb fokú elismerést érdemlik, azonban jelenlegi kisebbségi helyzetünk mást kíván.

Azt kívánja, hogy a lehető legfelfokozottabb tevékenységgel vessük magunkat rá gazdasági helyzetünk megjavítására. Gazdasági tevékenységünk előtt minden más kérdésnek háttérbe kell szorulnia. (Jelenlegi kultúrális tevékenységünket azért a világért sem szabad mérsékelnünk, hanem a gazdasági munkát kell úgy felfokoznunk, hogy a mostani közművelődési tényked ésünk viszonylagosan kisebbnek tünjék fel.)

Úgy kellene, hogy a magyar kisebbség minden társadalmi tényezője, de legfőképpen a fiatal értelmiségi nemzedék teljesen meggyőződjék arról, hogy elsőrendűen fontos feladatunk az, hogy a kisebbség gazdasági helyzetén rendszeresen — és ne csak alkalmilag, kapkodón — segítsünk. *A fiatal értelmiségi nemzedéknek ebben a tudatban kell nevelkednie, ebben a hitben kell elindulnia az életben — a közéletben.*

Súlyos, talán jóvátehetetlen hiba lenne az, ha a mai fiatalság is abban a meggyőződésben vértezné magát fel az élet küzdelmére, hogy csak a közművelődésért kell küzdenie és akkor biztosítja magának valamint népének boldogulását.

Hogy miért? A következőkben igyekszem az előbbi állításokat világosan és pontosan megokolni.

De nemcsak azt tudták, hogy gazdag hanem azt is, hogy *irtózik a kultúrától.* Azt tartották, hogy a zsíros feketeföldben nem terem meg a műveltség. Szinte közmondásossá vált a százláncos parasztgazda, aki csak az evésnek, a bornak és a szeretkezsnek él.

Régen — a háború előtt — azoknak a keveseknek, akik

Bácska és Bánát népének a fejlődését óhajtották, a legfontosabb programpontjuk volt: tüzzel-vassal terjeszteni a kultúrát a vidék zsíros parasztjai között. Szinte unalomig ismételték már azt, hogy műveltséget kell bevinni a gabonásmagtárak, a boroshordók és hízottdisznók világába.

Ennek a mozgalomnak az lett az eredménye, hogy mégis, minden anyagi túltengés ellenére is gyökeret vert némi középeurópai műveltség. Falun is van egy vékonyka réteg, amely olvas ujságot, könyveket és szivesen jár mükedvelő előadásra.

A háború után folyt tovább ez a kultúrakció. A kisebbség politikai és társadalmi vezetőinek úgyszólván minden tevékenysége a kultúrális szükségletek hangoztatásában — követelésében — merült ki. Iskolákat, színházat kívántak — és persze földet is a szegénység számára, de ez az utóbbi kívánság teljesíthetetlenségéről talán maguk a követelők voltak a legjobban meggyőződve. Iskolákat, műveltséget követeltek és elmulasztották azt, ami nem függött volna a politikai széljárástól: a kisebbség gazdasági megsegítését.

Mert most már szükség volt erre is. A földműves és iparos, de nem különben az értelmiségi pályán dolgozó ember is riadtan látta, hogy napról-napra szegényedik és ezt a folyamatot képtelen megállítani.

Ilyen állapotban kár volt mindent csak a kultúra kártyájára feltenni. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a megtett közművelődési próbálkozások és az elért eredmények hiábavalók voltak, hanem azt, hogy a kultúrális tevékenységhez képest hatványozott mértékben kellett volna folytatni a gazdasági működést.

Mert az a réteg, amely már megkóstolta a műveltséget, amely már bizonyos mértékben kultúréletet élt — az a réteg úgy érezte, hogy az eddigi műveltségi színvonalat sem tudja tartani gazdasági romlása közepette. Ez a réteg egyre sívárabb életmódot folytatott. A gazdasági leromlás megakadályozására hiányzott az ereje, a kultúra emelésére szintén. Igy nem maradt más hátra, mint az, amit tett, hogy szürkén meghúzódott a háttérben és hitnélküli energiát csak elvétve, magának tetszelgő külsőségekben élte ki, (egyesületi közgyűlések, amelyeken az évi jelentés jól kicirkalmazott frázisai semmi eredményről sem számolhattak be, meddő azonnal elsorvadt irodalmi kísérletek, stb.)

Annak a rétegnek, amelyet még nem fogott meg a kultúra, igazán nem lehetett az a legfőbb gondja, hogy *a szűkölködés napjaiban, vagy a tönkremenetel előtti lehangoltságban a kultúra fejlődéséért lelkesedjék.*

Az általános elszegényedés korszaka azt követelte, hogy a vezetők teljes erejükkel vessék magukat a gazdasági jólét megvédésére. Mert a föld mérsékelt éghajlatú vidékei tekintetében aranyszabály az, hogy a gazdasági fellendűlés meghozza magával a kultúrális fejlődést is.

Gazdasági szervezkedést kell kezdeni. Itt önként kínálkozik a szövetkezetek rendszere. Hitel-, termelési és eladási szövetke-

zetek létesítendők, azonkívül egészségügyi szövetkezetek. Nem szabad elfeledkezni egy néposztályról sem. Ha bármelyik népréteget kihagyjuk a gazdasági megsegítésből, akkor már végzetes hibát követtünk el. A szegény napszámos osztály részére olyan szövetkezeteket kell felállítani, amely az anyagbeszerzésén kívül arról is gondoskodik, hogy tagjai részére tisztességes bérért munkát szerezzen. Így például a temerini vagy a bezdáni zsellérek többet kereshetnének, ha a szezonmunka alkalmakat szövetkezetük vezetői keresnék meg és ha ugyancsak ők kötnének együttes szerződést valamennyi munkás részére. Hiszen a temerini vagy a bezdáni munkások az ország bármelyik részére elmennek ipari növények (kender, cukorrépa stb.) betakarítására, avagy építkezésekhez és természetes az, hogy külön-külön vagy kis csoportokban ajánlkozva sokkal rosszabb feltételek mellett kapnak munkát, mintha egy szervezet végezné ezt a dolgot körültekintően.

A szövetkezetek létesítéséhez végrehajtó erő szükséges. Hittel teli szakértő szervező.

A Vojvodinában szétszórtan ma is sok gazdasági szövetkezet, főleg hitelszövetkezet található. Sajnos a hitelszövetkezetek egy része teljesen *hitelét vesztette* a nép előtt, mert hosszú évtizedeken át nem szolgáltak másra, mint arra, hogy néhány, a szövetkezet körül álló ember a tagok kárára meggazdagodjék.

Ezeket a szövetkezeteket talán fel lehetne használni alapul az új szövetkezeti mozgalomnál. De nagyon meg kell vizsgálni a már meglévő szövetkezetek alapjait, hogy egészségesek-e. Hitelétvesztett, meggyűlölt hitelszövetkezetekkel éppen úgy nem lehetne semmit sem kezdeni, mint a sorvadásnak indult, gyökereit vesztett, terméketlen falusi gazdakörökkel és kultúregyesületekkel. (A gazdakörök nagyrésze ilyen, — tisztelet a néhány kivételnek.)

Nem áll a komoly építő munkától irtózó embereknek az a kifogása, hogy a magyar nép képtelen együttes — kollektiv — munkára, hogy nem szervezhető be szövetkezetekbe stb. Az se igaz, hogy nincs legalább néhány jó szövetkezeti szakemberünk.

Csak meg kell keresni a szakembereket és munkába állítani.

A fiatal nemzedéknek tisztába kell lenni azzal, hogy a gazdasági helyzetjavítás sokkal fontosabb, mint működevelőelőadások vagy irodalmi felolvasóesték erőltetése. A gazdasági szervezetek segítségével kultúrmunka is fejthető ki — hiszen ha az emberek gazdaságilag egy táborban vannak, akkor könnyű tudományos előadássorozatot, vagy működevelőelőadásokat rendezni. Annál is inkább, mivel a gazdasági haladás is megkívánja a műveltséget.

A fiatal értelmiségi nemzedéknek fel kell hagyni az üres frázisok, a sokszor csak korlátoltságot jelentő frázisokkal. A frázisok csak arra jók, hogy — miután a leggyakrabban előítéletekkel telitettek — az igazi megismerést, az igazi kultúrát gátolják. A frázisok segítségével az olyan emberek, akik nem szeretik a komoly munkát, levezetik minden ki-kibuggyanó energiájukat, hogy azután átadják magukat a semmivel sem törődő nyugalomnak. A

léha emberek frázisokkal nyugtatják meg bűnös lelkiismeretüket és — ami még rosszabb — akadályozzák a komoly emberek munkáját.

Félre a görögtüzes frázisokkal és komolyan foglalkozni a kisebbség gazdasági kérdéseivel, mert ezek életbevágóan fontosak.

Különben, ha nem is ilyen alakban, körülbelől erre a meggyőződésre jut Csepella József is említett cikkében, amikor ezt mondja: az érdekközösség tudatos felismerése képezheti csupán kisebbségünk igazi egységének alapját.

Tóth Bagi István

A középosztály

A középosztály férfi és női egyéneinek életét veszélyes és elkoptató erők befolyásolják. Talán szokatlanul hat ez a megállapítás: a nyugalom, a biztonság a lélek felfelétörését, az invenciót tompítja el. Ez pedig azért jelent veszélyt a középosztálybeli felnőtt egyénekre, mert a szellem és lélek előretörése és fejlődése csak küzdelmen keresztül érvényesülhet. Bár részben igaz az, hogy a szabályozott élet nyújtja a legbiztosabb lehetőséget a folytonos, nyugodt szellemi fejlődésre, de azért igaz az is, hogy a szellemi élet izmosodása éppen az ellenhatásokkal való küzdelem és szembehelyezkedés esetén észlelhető. Ezt, a küzdelemből születő koncentrált szellemi és lelki munkát a középosztály egy részének élete nem mindig reverálja, mert szabályosan lepergő színte mesterségesen kerüli a rendkívüli és nehéz helyzeteket. Sokszor hiányzik bennük egy nagy és mély emócióból születő lendület, az értékesebb életnívó, a nagyobb tudás, a mélyebb lelkiélet felé. A hétköznapi, szürke kötelességteljesítés mechanikussá teszi őket. Fáradtságukra enyhülést pedig kis baráti körökben, összejöveteleken próbálnak keresni.

Ezekkel a korlátokkal együtt jár az élethorizontnak lényeges beszűkülése is. A differenciáltabb tudás, a kutatás iránti érzék eltompul bennünk és lassan elhal. A nagyobb és újabb tudományos eredmények kiesnek érdeklődésük köréből. Az új meglátások és az élet új irányai nehezen szívódnak fel életükbe. Egyszóval: egy retrográd megcsontosodási folyamat indul meg a fejlődés helyett. Sőt, ez olyan méretet is ölthet, hogy egyenesen szembeszállnak a csendes, megszokott életkereteket zavaró és megváltoztatni akaró újítások gondolatával. „Nolite turbare circulos meos!" — ezt kiáltja az ilyen polgárember az életét nyugtalanító áramlatok felé.

Az állandó szürke élethorizont eredményezi a kicsinyes, az élet apró problémái között elvesző embertípust. . . A kicsinyes polgári egyének azután törpe, lendületnélküli társadalommá tömörülnek. A kicsinyesség, az elaprózódás áthatja egész életüket, majd pedig az egész társadalmat. Az egyéni eltörpülés és elposványosodás kiárasztja a maga baktériumait és inficiálja az egész társadalmat. Ez pedig azért lehet mélyen tragikussá, mert történelmi szempontból a legnagyobb átütőerőt mégis csak a középosztálynak kell képviselnie, hiszen a nemzet vezetése jórészt az ő kezében van.

Marczell M.

FIGYELŐ

Irodalmi élet

A Kalangya novemberi száma

A Kalangya párhónapos hallgatásával ismét kétségessé vált, hogy — van-e vojvodinai magyar irodalom, — vagy nincs. Napilapjaink szépirodalmi termése sem a multban, sem a jelenben nem elég ahhoz, hogy az úgynevezett „beletrisztika" létjogosultságát kivívja. Ennek a kiforrási harcnak irodalmi centrum, „eszmebarrikád" levezetője kell, hogy legyen. Amiből is egyenesen következik, hogy irodalmi és kritikai, de erősen és objektiven kritikai — folyóiratra nélkülözhetetlenül szükségünk van.

Ezt várjuk mi a Kalangya megújhodásától. Várjuk, attól a széleskörű irótábortól, amely kietlen pusztaságainkon hallgat, hogy e nagy csend ridegsége megfojtson minden életmozzanatot.

Vető György „A vojvodinai cseréptáblára rovom" című igen értékes tanulmánya foglalkozik széleshorizontú átértékléssel a fenti gondolattal. Sajátos kisebbségi életünk értékét és annak jövő kialakulását így rajzolja: Mi megbecsüljük a multunkat, mert attól az élet valóságában elválaszthatatlanok vagyunk. De fejlődni akarunk. Nem gúnnyal és megtagadással, hanem jobbat termő hittel.

Bródy Mihály meleghangú írásában emlékezik meg dr. Fenyves Ferenc haláláról.

Igen terjedelmes a folyóirat szépirodalmi része. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy kisebbségi magyar prózaíróink és költőink egész sora szerepel a Kalangya őszi számában.

Kende Ferenc lírai kalendáriuma, Szirmai Károly „Mindszenti gyertyák" című elbeszélése, Adorján András és Illés Sándor elbeszélése dokumentálja az „ákácok alatti" szépirodalom prózai életjelét.

Laták István a proletárköltő és Dudás Kálmán az ügyes szonett-költő értékes versei két világot, a mi két világunkat vési örökbecsű szavakba.

Fekete Lajos, Reményi József, Szabó Lőrinc és Temesvári Erzsébet versei minden figyelmet megérdemelnek.

A kritikai rovatot Csuka Zoltán, Czakó Tibor ,Vidor Imre, Lucia és Farkas Geiza irodalmi szemléi teszik érdekessé.

Külön kell megemlékeznünk Grossinger Károly „A nemzeti szocialista világszemlélet és a katolikus egyház" című társadalomtudományi megvilágítású cikkéről és dr. Stern Lázár „Gazdasági terv Szovjetoroszországban" című ekonomiai tanulmányairól, melyeknek kitételei korunk legégetőbb problémáit érintik. A fenti két kérdés megvilágítása hatalmas terjedelmű vitára ad alkalmat; erre azonban más alkalommal még visszatérünk.

Az energia meg nem szűnhet, csak átalakulhat.Így vagyunk kultúrális erőink föllendülésével is. Hogy át ne alakuljon ez a szellemi kiélés, le kell vezetnünk egy olyan orgánumon, amely megőrzi számunkra, hogy útmutatásul szolgálhasson későbbi munkánk kiépítésénél.

Mi ezt rójuk a vojvodinai cseréptáblára.

L. E.

A magyar szavak életéből

Valamikor a XVII. században Geleji Katona István úgy magyarázta meg a *sarkantyú* szavunkat, hogy az nem más, mint az ember *sarkán levő tyú*. Ime vojvodinai nyelvész műkedvelők, már akkor is tudtak nyelvészeti abszurdumokat mondani. Abban azonban igaza van Geleji Katona bátyánknak, a *sarok* szónak köze van a *sarkantyú*-hoz. Régi nyelvemlékeink még *serkentőnek* vagy *serkentyűnek* jegyzik fel az említett lóbiztató szerszámot. Ebből a *serkentyű*-ből lett aztán a *sarok* szóval való összevegyülése által a mai *sarkantyú*. A tudatban együtt vagy egymásután levő szó-elemek gyakori összeolvadásának egyik nagyszerű példája ez. Hasonlóan szóvegyülés hívta életre a *csuklya* szavunkat. A szerzetesi köntősöknek régi nyelvünkben, hol *csuha*, hol *kuklya* volt a neve e kettő összeolvadása a: *csuklya*.

Szélhámos mindég volt elég. Mégis a *szélhámos* szavunk ebben a mai jelentésében „schwindler" alig ötven esztendős. Azelőtt a schwindler-t *szédelgő*-vel fejezték ki. Tóth Béla hirlapíró volt az, aki először használta a szélhámos szót a mult század 80-as éveiben schwindler jelentésben. A magyar paraszt, ha a fiatal még ugrálós lovát kocsihúzáshoz szoktatja, akkor a két rendesen befogott ló mellé még a szélére a fiatalt is befogja egy hámba. Ebben a *szél-hámban* persze a ló alig húz valamit és meglehetős szabad ugrándozásra van alkalma. Pázmány idejében még „szélsőséges, felületes, ugrifüles" jelentése volt a szélhámosnak. Ebből a jelentéséből emelte ki Tóth Béla, hogy a magyartalan szédelgőt kiszorítsa nyelvünkből.

Beográdban ma a jóképű, jól öltöző fiatalemberre, aki egyben rátermettséget is mutat rámondják, hogy *laf* (oroszlán.) A mult század 30—40-es éveiben a pesti és budai gigerliket, gavallérokat *arszlánok*-nak hívták. Honnan a két főváros ifjainak hasonló elnevezése? — A magyar oroszlán szót még a honfoglalás előtti korban vették át őseink a mai csuvas nép őseitől. Akkoriban ez a szó *arislan*-nak hangzott (az *i* egy a magyarból már kiveszett hang, mely az *ü* és *i* között áll). Itt tehát hiába kutatunk a hasonlóság után. A dolog nyitja abban rejlik, hogy a mult század magyar természetrajzi írok, hogy a köznyelvi *oroszlán*-t a műnyelvből kiszorítsák megalkották az *arszlán* szót. Erre nem lehetett ráfogni, hogy az *orosz-leányból* származik. E derék előkelő tudósok franciául is beszélt s tudták, hogy a francia *lion* szónak „oroszlán" mellett „gigerli, dandy, gavallér" jelentése is van. Nosza hamar elkezdték a pest-budai arany ifjakat *arszlán*-nak nevezni. Ugyan így Beogradban a franciául jól beszélő fővárosiak francia mintára *lav-laf*-nak nevezik legényeiket.

Érdekes jelensége a magyar nyelvnek, hogy ha *k*-ra végződő szót vesz át valamely idegen nyelvből, akkor ezt a *k*-t többes szám-ragnak tekinti és egy új egyesszámú alakot von el. Így a magyar *csárda* a délszláv *čardak* átvétele, melyet úgy fogtak fel, hogy *csárdák* azaz több *csárda* és képezték belőle egy egyesszámú *csárdá*-t. Talán kevesen ismerik, de megemlítem, hogy még a török hódoltság korában egy bizonyos aprópénz délszláv elnevezése *polturak* volt. (polturak = fél török) Igen ám, de a magyar ezt is többes alaknak érezte és elvont belőle egy új *poltúra* alakot. Valamikor nagyon használták e szót, ma már csak itt-ott hallható, hogy „egy poltúrát sem adok érte."

Hamár aprópénzről van szó magyarázzuk meg a *fabatka* szót is. Kb. a mohácsi-vész utáni időben egy igen csekély értékű cseh eredetű pénzecske járta Magyarországon, melyet *bab* szó kicsinyítő képzős alakjával *banka*-nak ne-

veztek; a *babka* lett *babka* ez pedig *batka*, hogy pedig a *batka* csekély értékét nyomatékosabban is kiemeljék még a *fa* szót is hozzátették. Az már igazán keveset ér, ami *fabatkát* ér.

Bogárdi József

FOLYÓIRAT-SZEMLE

„Vannak fiatalemberek, akik abban a szent meggyőződésben élnek, hogy mindenki csak a maga szakmájában tökéletesítheti magát, csak olyan kérdésekkel foglalkozhat, melyek összevágnak jövendő hivatásával. Ez a szellemi polarizáció, egyoldalúság váltja ki a többi tudománynyal és közéleti problémákkal szemben kifejlődő érzéketlenséget, minek gyümölcse nem lehet más, mint a szociális közösségben való teljes értéktelenség. A mesterséges szellemi specializálódás főoka annak, hogy egyesek saját eszmevilláguknál nem tudnak és nem is akarnak tovább jutni, ennek következtében lehetetlen beleilleszkedniök a kisebbségi magyar lélek fejlődésének gondolatmenetébe, mert a közélett kérdések iránti érdeklődésüket a tudományos egyoldalúság régen elsorvasztotta. Már pedig az ilyen emberekben külső társadalmi behatások nem fognak egészséges reakciót kiváltani, mert nincs meg az állásfoglalási lehetőség alapja az új eszmékkel szemben és ezért szellemiségük, — mivel csak egy húrra van hangolva — nem rezonálhat a történésekre egy egészséges világnézet szerint, nem tehet új eszméket magáévá, nem lehet a társadalom értékes alkotó eleme soha.

Nekünk a kultúra minden síkjára kiterjedő ismeretekre van szükségünk, mert csak az általános műveltség tünteti el a tudományos egyoldalúságot és véd meg a társadalmi hasznavehetetlenségtől. Az a fiatalság, mely ezt nem érti meg és nem akarja magáévá tenni, a mi mozgalmaink számára elveszett, mert az egyoldalúságba esett embernél munkakőrén kivül eső problémák megoldásában támogatására nem számíthatunk" — írja *Janics* Kálmán, az Új Élet októberi számában.

Hasonló gondolatmenettel lapunk már több ízben kifejtette új nemzedékünk egyoldalúságának veszélyes következményeit.

—

„Nyár derekán tartották Ungvárott a haladó diákok kongresszusukat. A kongresszus aktuális társadalmi, gazdasági, kultúrális valamint nemzetiségi kérdésekkel foglalkozott. A szociális gazdasági bizottságnak állásfoglalásai a kárpátaljai lakósság gazdasági helyzetével foglalkozva, kéri a végzett intelligencia elhelyezését az ottani hivatalokban vallási, nemzetiségi és fajkülönbség nélkül, a tan- és vizsgadíjak megállapítását vagyoni állapotok szerint, a szegény diákoknak teljes tandíjkedvezményt, a diáklapok komasszációját, az egesz katonaidő beszámítását. A bizottság szembehelyezkedett az aspiráns törvénnyel, a jövedelmek kumulációjával, amelyek elveszik a fiataloktól az érvényesülés lehetőségét. Tiltakozik a tanítóképzőbe bevezetet numerus clausus ellen, valamint a gazdasági, osztály vagy nemzetiségi numerus clausus bármely formája ellen. A nemzetiségi bizottság követeli a nyelvi prakszis célszerűsítését, 4000 magyar középiskolás számára gimnáziumot, tanítóképzőt, a stipendiumok arányos elosztását, a magyar kultúr- és szakirodalom beengedését, az iskolákban a demokratikus szellem kimélyítését és a nemzeti sovinizmus megakadályozását. A kultúrbizottság a haladó diákszervezetek hathatós támogatását, nyilvános könyvtárak fölállítását s a tankönyvek modern szellembe való azonnali átírását. Külön szó-

laltak föl még a női, egészségügyi és más bizottságok.

Ezekben foglalható össze a kongresszus állásfoglalása. Ezen állásfoglalások tárgyi részével most nem óhajtunk foglalkozni, reméljük, hogy más alkalommal módunkban lesz a baloldali diákság törekvéseivel részletesen megismertetni olvasóinkat. Egyelőre csak annyit kívánunk megjegyezni, hogy hasznos lenne figyelni a haladó diákmozgalmakat most, hogy a szovjet-orosz—csehszlovák kultúrkapcsolatok egyre erősbödnek". (Új Élet októberi száma.)

—

„Doktrinér volna, ha azt kívánnók, hogy ezentúl minden szlovenszkói írást csak a mi magyar, a mi kisebbségi, a mi partikuláris élményeink foglalkoztassák. De ha azt akarjuk és ezt kisebbségi létezésünk érdekében akarnunk kell, hogy saját és értékes szellemi életünk legyen: az itten megjelenő folyóiratnak, a mi itteni irógárdánknak többet többet kell saját magukkal foglalkoznia és írásaiban kisebbségi életünknek több helyet kell szorítania. A napilaptól az irodalmi revüig, a lirikus élménytől az epikus benyomásig" — írja Dr. D. Zólyomi a Magyar Írás legutóbbi számában.

SZEMELVÉNYEK

Műkedvelő előadás Szentán. Vidékünk városainak és községeinek új arcával kell megismerkednünk. Amig mi Szubotica és Becskerek műkedvelői nagyszerű teljesítményeivel voltunk elkeveredve, olyan nagy volt a zaj és a helyi siker, hogy vidékeinkről, kevesebb reklámmal mitsem hallottunk. Csak az utolsó évek munkája irányult már arra, hogy vidéki tehetségeinket a centrumban is fölmutassuk.

A kultúr-centrumokban elhallgatott egyesületek nagy csendjét először is Temerin zavarta meg mindenkor dícséretet és elismerést érdemlő kultúrmunkájával. Temerin után föllendülő tiszaparti községek munkálkodása átcsapott a Duna partjára: Bezdánba. A legutóbb pedig Szentán rendeztek egy igen szépen sikerült előadást, melyen Indig Ottó „Ember a híd alatt" című színművét adták elő nagy sikerrel.

Az új nemzedék fiataljaiból regrutálódó kisvárosi együttes igen szép munkát végzett. Alakításukat nemcsak szentaiak, de a környezö városokból és községekből is igen sokan meglátogatták.

Az előadás tiszta jövedelmét a beográdi magyar tanítóképző felsegélyezésére fordítják.

Műértő közönség. Nálunk miden rendkívüli és lehetetlen. Valahogy olyan a társadalmunk, mint egy gyerek, vagy hallgat és bambán bámulja a legyeket, vagy ha a kezébe adnak valamit, elejti, összetöri. Minden olyan után végződik.

A tudálékosságnak és a műértés színlelésének földjén élve láthatjuk, hogy egy nagyszabásu és erőinkhez képest igen értékes képkiállításon, amelyet az elmult gazdasági héten Szuboticán rendeztek, micsoda jelenségekkel találkozunk. Azt őszintén leszögezhetjük, hogy a nagy hozzáértéssel megrendezett képkiállításnak igen szépszámú látogatója volt. Sőt — nálunk elég nagy csoda — még képet is adtak el művészeink.

De nézzünk csak bátran szembe magunkkal: milyen volt ez a látogató közönség?

A kiállításon Oláh Sándor, Balázs Árpád és az új nemzedékünk sarja, Hangya Bandi művészek minden figyelmet megérdemlő alkotásai szerepeltek. Szomjas szemeink kutatva merednek az „Ősz", a „Holt természet", a „Szegény ház", „Halászbárka", „Téli természet" és az „Ujságárús" megkapó képekre; katalógusba mélyedve keressük képzeleteinket, egy-egy pillanatot félretekintünk s egy-

egy párbeszéd élesen emlékezetünkben marad. Látjuk a nagyképű látogatókat, amint bejönnek az első terembe s onnan mindjárt ki is sompolyognak. Mások unottan, bambán lődörögnek a jobb sorsra érdemesült alkotások előtt, egymásnak élceket faragva az előttük függő témákból. Az egyik árajánlatnál egy ıólöltözött úriasszony naivan a festéket drágállotta. Mások nagyképűen állitották, hogy ez vagy az a művész egyáltalán nem tud festeni s azt hangosan, hogy másokat is fölvilágosítsanak a hozzáértő fölfedezésről.

Szomorú, hogy a nagyszabásu kiállitáson ez kapott meg bennünket, de kötelességünknek érezzük ezt megemlíteni és erre fölhívni társadalmunk figyelmét, hogy ne haladjanak el tétlenül veszélyes betegségeik mellett.

Egyesületi élet. Az őszi évad megindulásával szemmellátható lendületet vett kisebbségi egyesületeink kultúrmunkája. Lassan megindul a szociális munkálkodás vérkeringése: előadóestek, fölolvasások és vitaestek egymást követik. Kezd a kultúrmunka kiszlesedni és egyre nagyobb csoportokat tömörít maga köré.

A zágrebi magyar egyetemisták körében intenziv egyesületi életet látunk. Az idősebb, nagyobb fölkészültségű hallgatók előadásai útmutatóul szolgálnak az életbeinduló elsőéves fiatalok további fejlődéséhez.

A beográdi magyar egyetemisták egyesületében a „Bolyai Farkas"-ban is lüktető kultúréletet látunk, — élénk viták és eszmecserék segítik elő a fiatalok állásfoglalását.

Ezeknél a megfigyeléseknél nem szabad megfeledkeznünk a noviszádi Református Olvasókör ifjúságáról és vidékeink többi ifjúsági egyesületeiről, — K. I. E., Keresztes egyesületek, — ahonnan a közösségi kultúrmunkásságnak az egyetemes megalapozását várjuk.

Külföldi sajtó. Meglepő jelenség nálunk, itt ahol mindenki sírt, ha csak egy dinárt kellett erre vagy arra segélyre kiadni, ahol az emberek irtóznak az olvasástól, — a Szinházi Élet engedélyezésével a sajtótermék-kereslet föllendült. Olyan emberek, akikről már szinte azt hittük, hogy analfabéták, kijöttek az odúból és van tiz dinárjuk kidobni minden héten egy olyan lokális jellegű lapra, amelyben szinházi komunikén kívül legföllebb keresztrejtvényt találhat.

Az élelmes kiadó természetes drága pénzért megküldi visszamenőleg az elmaradt példányokat: van a mi közönségünknek pénze arra...

A magyar nóta. Az utóbbi napokban igen értékes és ízléses kotta hagyta el a sajtót. Ez a figyelemreméltó munka bizonyítékul szolgál arra, hogy az utóbbi évek csendjében, amikor kifogytunk mindennemű művészi alkotásainkból, az erő, a munka, a megértő összefogás mégis termékeny talajra talált.

Vig Erzsébet és Jancsuskó Gábor négy magyar nótája jelent meg művészi kiállításban. Jancsuskó Gábor — lapunk munkatársa — tehetségével és értékes szerzeményeivel már nem először bizonyítja az alkotásnak és az igazi kultúrmunkának lehetőségét.

T. előfizetőink figyelmébe!

T. előfizetőink szíves tudomására hozzuk, hogy Kovács Kálmán tanulmánya: *A mai társadalom betegségei* és Jancsuskó Gábor: *A szlovenszkói magyar kisebbség* című cikke váratlan **technikai** okok miatt elmaradt. Lapunk ezúttali *kisebb terjedelméért és közleményeink helyenkénti értelmetlenségéért* t. előfizetőink elnézését kérjük. *Mindez rajtunk kívülálló okokból történt.*

Szerkesztőség.

Kérjük t. előfizetőinket, hogy fölhívással vagy csekk-befizetőlappal jelzett *hátralékukat*, illetve *az esedékes megújításokat ne mulasszák el beküldeni*, mert evvel erősen hátráltatják munkánk előbbrejutását.

Felkérjük munkatársainkat, hogy kézirataikat legkésőbb lapzártáig, minden hónap elsejéig szíveskedjenek beküldeni. A cikkek lehetőleg a papír egyik oldalára íródjanak.

Felelős szerkesztő és kiadó LÉVAY ENDRE
Szerkesztőség és kiadóhivatal SUBOTICA, Sienkievićeva ulica 23.
A kéziratokért nem felelünk és azokat vissza nem adjuk.

TANULJ MEG

különbséget tenni könyv és könyv között! Az életet, a mai világot csak-is jó könyvekből ismerheted meg!

	Fűzve	Kötve
Ady összes versei		60·—
Kassák Lajos: A telep	36·—	52·—
Révész Béla: Ady és Léda		60·—
Móra Ferenc: Utazás a földalatti Magyarországon		36·—
Karin Michaelis: Halálos szerelem . . .		24·—
Mazo de la Rock: Jalna lakói		24·—
Russel Bertrand: Házasság és erkölcs . .		36·—
Márai Sándor: A sziget		36·—
Upton Sinclair: Római látogatás		24·—
Romaine Rolland: Az elvarázsolt lélek ciklus: Anette és Szilvia, A nyár, Anya és fia I-II, A hírnök, A vajúdás		375·—

A fenti könyvek megrendelhetők a

»HID«

szerkesztőségében és kiadóhivatalában Szubotica VI, Sienkievićeva ulica 23 szám

„HÍD“ literarni, mesečni časopis, izlazi mesečno jedanput (oko 15-og).
Odgovorni urednik i izdavač: LEVAI ENDRE. — Redakcija i administracija: SUBOTICA, Sienkievićeva ulica 23. — Pretplatne cene: 1 god. 30·- din., 1/2 god. 16·- din., 1/4 god. 9·- din.
Pojedini broj 3 dinara. Gradska štamparija, Subotica — 35—1066